ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 18ης Δεκεμβρίου 2025*

«Προδικαστική παραπομπή – Οδηγία 2011/7/ΕΕ – Καταπολέμηση των καθυστερήσεων πληρωμών στις εμπορικές συναλλαγές – Άρθρο 3, παράγραφος 1, και παράγραφος 3, στοιχείο α′ – Τόκος υπερημερίας – Άρθρο 6, παράγραφοι 1 και 2 – Αποζημίωση για τα έξοδα είσπραξης – Προϋποθέσεις – Εθνική ρύθμιση η οποία προβλέπει τον συμψηφισμό αμοιβαίων απαιτήσεων με δήλωση αναδρομικής ισχύος – Ταυτόχρονη απόσβεση απαιτήσεων έως του ποσού της χαμηλότερης εξ αυτών – Συνέπειες όσον αφορά τους τόκους και την αποζημίωση»

Στην υπόθεση C-481/24,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, την οποία υπέβαλε το Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie (πρωτοβάθμιο δικαστήριο Βαρσοβίας, Πολωνία), με απόφαση της 26ης Ιουνίου 2024, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 10 Ιουλίου 2024, στο πλαίσιο της διαδικασίας

E. sp.j.

κατά

C. sp. z o.o.,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους I. Jarukaitis, πρόεδρο τμήματος, K. Lenaerts, Πρόεδρο του Δικαστηρίου, ασκούντα καθήκοντα δικαστή του τετάρτου τμήματος, M. Condinanzi, N. Jääskinen και R. Frendo (εισηγήτρια), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: D. Spielmann

γραμματέας: M. Siekierzyńska, διοικητική υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 14ης Μαΐου 2025,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– η C. sp. z o.o., εκπροσωπούμενη από την P. Wróblewska, adwokat,

* Γλώσσα διαδικασίας: η πολωνική.

– η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον B. Majczyna και τις E. Buczkowska και D. Lutostańska,

– η Βελγική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους S. Baeyens και P. Cottin,

– η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον J. Möller, τον M. Hellmann, τον R. Kanitz και την J. Simon,

– η Ολλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις M. K. Bulterman και C. S. Schillemans,

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τις D. Milanowska και M. Owsiany-Hornung,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 1ης Αυγούστου 2025,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 3, παράγραφος 1, και παράγραφος 3, στοιχείο α′, καθώς και του άρθρου 6, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2011/7/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Φεβρουαρίου 2011, για την καταπολέμηση των καθυστερήσεων πληρωμών στις εμπορικές συναλλαγές (ΕΕ 2011, L 48, σ. 1).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της εταιρίας E. sp.j. και της εταιρίας C. sp. z o.o., με αντικείμενο άρνηση πληρωμής λόγω συμψηφισμού των αμοιβαίων απαιτήσεών τους, ο οποίος πραγματοποιήθηκε με δήλωση αναδρομικής ισχύος.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

3 Οι αιτιολογικές σκέψεις 3 και 12 της οδηγίας 2011/7 έχουν ως εξής:

«(3) Πολλές πληρωμές στις εμπορικές συναλλαγές μεταξύ των οικονομικών φορέων ή μεταξύ των οικονομικών φορέων και των δημόσιων αρχών γίνονται αργότερα από την ημερομηνία που έχει συμφωνηθεί στη σύμβαση ή που καθορίζεται στους γενικούς εμπορικούς όρους. […] Αυτού του είδους οι καθυστερήσεις πληρωμών επηρεάζουν αρνητικά τη ρευστότητα και περιπλέκουν τη χρηματοοικονομική διαχείριση των επιχειρήσεων. Επηρεάζουν, επίσης, την ανταγωνιστικότητα και την αποδοτικότητά τους, όταν ο πιστωτής υποχρεώνεται να ζητήσει εξωτερική χρηματοδότηση λόγω των καθυστερήσεων πληρωμών. […]

[…]

(12) Η καθυστέρηση πληρωμής αποτελεί παράβαση συμβατικής υποχρέωσης η οποία έχει γίνει οικονομικά ελκυστική για τους οφειλέτες στα περισσότερα κράτη μέλη λόγω των χαμηλών ή των ανύπαρκτων τόκων υπερημερίας που επιβάλλονται στις καθυστερήσεις πληρωμών και/ή της βραδύτητας των διαδικασιών είσπραξης. […]»

4 Το άρθρο 1 της οδηγίας προβλέπει, στην παράγραφο 1, τα εξής:

«Σκοπός της παρούσας οδηγίας είναι η καταπολέμηση των καθυστερήσεων πληρωμών στις εμπορικές συναλλαγές, προκειμένου να διασφαλιστεί η απρόσκοπτη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και να ενισχυθεί με τον τρόπο αυτόν η ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων […]».

5 Κατά το άρθρο 2 της οδηγίας:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:

1) “εμπορική συναλλαγή”: κάθε συναλλαγή μεταξύ επιχειρήσεων ή μεταξύ επιχειρήσεων και δημόσιων αρχών, η οποία οδηγεί στην παράδοση αγαθών ή στην παροχή υπηρεσιών έναντι αμοιβής·

[…]

4) “καθυστέρηση πληρωμής”: η μη πραγματοποίηση πληρωμής μέσα στη συμβατική [ή] εκ του νόμου προθεσμία, εφόσον πληρούνται οι όροι του άρθρου 3 παράγραφος 1 […]·

5) “τόκος υπερημερίας”: ο νόμιμος τόκος υπερημερίας ή ο τόκος με επιτόκιο που έχει συμφωνηθεί μεταξύ επιχειρήσεων[…] ·

[…]

8) “οφειλόμενο ποσό”: το κυρίως ποσό που θα έπρεπε να έχει καταβληθεί μέσα στη συμβατική ή τη νόμιμη προθεσμία πληρωμής, συμπεριλαμβανομένων των εφαρμοζόμενων φόρων, δασμών, τελών ή επιβαρύνσεων που καθορίζονται στο τιμολόγιο ή την ισοδύναμη απαίτηση πληρωμής·

[…]».

6 Το άρθρο 3 της οδηγίας 2011/7 ορίζει ότι:

«1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι, στις εμπορικές συναλλαγές μεταξύ επιχειρήσεων, ο πιστωτής δικαιούται τόκο υπερημερίας χωρίς να απαιτείται όχληση, εφόσον πληρούνται οι εξής όροι:

α) ο πιστωτής έχει εκπληρώσει τις συμβατικές και νομικές του υποχρεώσεις· και

β) ο πιστωτής δεν έχει λάβει το οφειλόμενο ποσό εγκαίρως, εκτός εάν ο οφειλέτης δεν ευθύνεται για την καθυστέρηση.

[…]

3. Εφόσον πληρούνται οι όροι της παραγράφου 1, τα κράτη μέλη διασφαλίζουν τα ακόλουθα:

α) ότι ο πιστωτής έχει δικαίωμα τόκου υπερημερίας από την ημέρα που ακολουθεί την ημερομηνία πληρωμής ή το τέλος της προθεσμίας πληρωμής που ορίζει η σύμβαση·

[…]

5. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι η προθεσμία πληρωμής που καθορίζεται στη σύμβαση δεν υπερβαίνει τις 60 ημερολογιακές ημέρες, εκτός εάν ρητά συμφωνήθηκε διαφορετικά στο κείμενο της σύμβασης και υπό την προϋπόθεση ότι δεν είναι κατάφωρα καταχρηστική για τον πιστωτή υπό την έννοια του άρθρου 7.»

7 Κατά το άρθρο 6, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2011/7:

«1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι, εφόσον καθίσταται απαιτητός τόκος υπερημερίας σε εμπορικές συναλλαγές σύμφωνα με το άρθρο 3 […], ο πιστωτής δικαιούται να λάβει από τον οφειλέτη τουλάχιστον το σταθερό ποσό των 40 ευρώ.

2. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι το κατά την παράγραφο 1 κατ' αποκοπήν ποσό είναι απαιτητό χωρίς να απαιτείται όχληση και ως αποζημίωση για τα έξοδα είσπραξης του πιστωτή.»

Το πολωνικό δίκαιο

Ο Αστικός Κώδικας

8 Ο ustawa – Kodeks cywilny (νόμος περί αστικού κώδικα), της 23ης Απριλίου 1964 (Dz. U. του 1964, θέση 93), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο της διαφοράς της κύριας δίκης (στο εξής: αστικός κώδικας), προβλέπει, στο άρθρο 498:

«1. Όταν δύο πρόσωπα έχουν ταυτόχρονα την ιδιότητα του οφειλέτη και του δανειστή το ένα του άλλου, καθένα από αυτά μπορεί να συμψηφίσει την απαίτησή του με την απαίτηση του άλλου, αν αμφότερες οι απαιτήσεις έχουν ως αντικείμενο χρηματικά ποσά ή περιουσιακά στοιχεία ομοειδή κατά το αντικείμενο, είναι ληξιπρόθεσμες και επιδιώξιμες ενώπιον δικαστηρίου ή άλλης δημόσιας αρχής.

2. Ο συμψηφισμός επιφέρει την απόσβεση των αμοιβαίων απαιτήσεων μέχρι του ποσού της χαμηλότερης εξ αυτών.»

9 Το άρθρο 499 του αστικού κώδικα προβλέπει ότι:

«Ο συμψηφισμός επέρχεται αν ο ένας τον επικαλεστεί με δήλωση προς τον άλλον. Η δήλωση έχει αναδρομική ενέργεια από το χρονικό σημείο κατά το οποίο ο συμψηφισμός κατέστη δυνατός.»

Ο νόμος για τις αδικαιολόγητες καθυστερήσεις

10 Το άρθρο 1 του ustawa o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych (νόμου για την καταπολέμηση των αδικαιολόγητων καθυστερήσεων πληρωμών στις εμπορικές συναλλαγές), της 8ης Μαρτίου 2013 (Dz. U. του 2013, θέση 403), με τον οποίο μεταφέρθηκε στην πολωνική έννομη τάξη η οδηγία 2011/7, όπως ίσχυε κατά τον χρόνο της διαφοράς της κύριας δίκης (στο εξής: νόμος για τις αδικαιολόγητες καθυστερήσεις), ορίζει τα εξής:

«Ο παρών νόμος καθορίζει τα ειδικά δικαιώματα του δανειστή και τις υποχρεώσεις του οφειλέτη όσον αφορά τις προθεσμίες πληρωμής στις εμπορικές συναλλαγές, τις συνέπειες της μη εκπλήρωσης των υποχρεώσεων αυτών και τη διαδικασία σχετικά με την αδικαιολόγητη καθυστέρηση στην εκπλήρωση χρηματικών παροχών.»

11 Το άρθρο 4 του νόμου αυτού προβλέπει τα εξής:

«Για τους σκοπούς του παρόντος νόμου, νοούνται ως

[…]

3) νόμιμοι τόκοι υπερημερίας στις εμπορικές συναλλαγές:

[…]

β) […] οι τόκοι ύψους ίσου με το επιτόκιο αναφοράς της Εθνικής Τράπεζας της Πολωνίας συν δέκα εκατοστιαίες μονάδες·

[…]».

12 Το άρθρο 7 του εν λόγω νόμου προβλέπει στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Στις εμπορικές συναλλαγές, με εξαίρεση τις συναλλαγές στο πλαίσιο των οποίων ο οφειλέτης είναι δημόσιος φορέας, ο δανειστής δικαιούται να λάβει, χωρίς όχληση, τους νόμιμους τόκους υπερημερίας στις εμπορικές συναλλαγές, εκτός αν οι συμβαλλόμενοι έχουν συμφωνήσει υψηλότερους τόκους, για την περίοδο από την ημέρα κατά την οποία η παροχή σε χρήμα κατέστη απαιτητή μέχρι την ημέρα της καταβολής, εφόσον πληρούνται σωρευτικώς οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

1) ο δανειστής εκπλήρωσε την παροχή του·

2) ο δανειστής δεν έλαβε την πληρωμή εντός της οριζόμενης στη σύμβαση προθεσμίας.

[…]».

13 Το άρθρο 10, παράγραφος 1, του ίδιου νόμου ορίζει τα εξής:

«Από την ημέρα που αποκτά δικαίωμα είσπραξης τόκων κατά το άρθρο 7, παράγραφος 1, […] ο δανειστής δικαιούται να λάβει από τον οφειλέτη, χωρίς όχληση, ως αποζημίωση για τα έξοδα είσπραξης το ισόποσο των:

1) 40 ευρώ, εφόσον η αξία της χρηματικής παροχής δεν υπερβαίνει τα 5 000 πολωνικά ζλότι [PLN] [(περίπου 1 175 ευρώ)]·

2) 70 ευρώ, εφόσον η αξία της χρηματικής παροχής υπερβαίνει τα 5 000 [PLN] [(περίπου 1 175 ευρώ)], αλλά είναι κατώτερη των 50 000 [PLN] [(περίπου 11 750 ευρώ)]·

[…]».

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

14 Η εταιρία E. έχει έναντι της εταιρίας C. δέκα απαιτήσεις, οι οποίες αντιστοιχούν στην εκτέλεση υπηρεσιών μεταφοράς για τις οποίες εκδόθηκαν τιμολόγια τα οποία προέβλεπαν προθεσμίες πληρωμής με λήξη μεταξύ των μηνών Φεβρουαρίου και Σεπτεμβρίου 2022.

15 Λόγω της μη εξόφλησης των ως άνω τιμολογίων από την εταιρία C. εντός των προβλεπόμενων προθεσμιών, η εταιρία E. άσκησε αγωγή ενώπιον του Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie (πρωτοβάθμιου δικαστηρίου Βαρσοβίας), ήτοι του αιτούντος δικαστηρίου, με αίτημα την είσπραξη απαίτησης.

16 Η εταιρία E. αξίωσε την καταβολή, αφενός, ποσού ύψους 26 715,60 PLN (περίπου 6 280 ευρώ), για το σύνολο των απαιτήσεων που απέρρεαν από τα εν λόγω τιμολόγια, προσαυξημένου, δυνάμει του άρθρου 7, παράγραφος 1, του νόμου για τις αδικαιολόγητες καθυστερήσεις πληρωμών, με τόκους υπολογιζόμενους επί του οφειλόμενου ποσού κάθε ανεξόφλητης απαίτησης, βάσει του επιτοκίου που προβλέπεται στο άρθρο 4, παράγραφος 3, στοιχείο b, του νόμου αυτού, και, αφετέρου, ποσού ύψους 1 997,29 PLN (περίπου 470 ευρώ), ως αποζημίωση για τα έξοδα είσπραξης, δυνάμει του άρθρου 10 του ίδιου νόμου, λόγω καθυστέρησης της πληρωμής εκάστης των απαιτήσεων αυτών.

17 Η εταιρία C. ζήτησε την απόρριψη της αγωγής. Η εταιρία αυτή κατέβαλε στην εταιρία E. ποσό ύψους 1 697,40 PLN (περίπου 400 ευρώ) και, με πράξη της 2ας Σεπτεμβρίου 2022, υπέβαλε δήλωση συμψηφισμού, κατά την έννοια των άρθρων 498 και 499 του αστικού κώδικα, για ποσό ύψους 25 018,20 PLN (περίπου 5 880 ευρώ). Η εταιρία C. θεωρεί ότι με τον τρόπο αυτό κατέβαλε συνολικό ποσό 26 715,60 PLN (περίπου 6 280 ευρώ) και ότι, ως εκ τούτου, η οφειλή της έχει αποσβεσθεί.

18 Η δήλωση συμψηφισμού στηριζόταν σε αξίωση αποζημίωσης της εταιρίας C. έναντι της εταιρίας E. λόγω της καταστροφής εμπορευμάτων τα οποία είχαν παραδοθεί από την εταιρία C. στην εταιρία E., κατά τη διάρκεια της μεταφοράς τους από την τελευταία αυτή εταιρία. Η προθεσμία εξόφλησης της απαίτησης αυτής, σύμφωνα με το από 15 Φεβρουαρίου 2022 έγγραφο όχλησης που απηύθυνε η εταιρία C., είχε λήξει στις 7 Μαρτίου 2022.

19 Το αιτούν δικαστήριο εκθέτει ότι, αφενός, παρότι η δήλωση συμψηφισμού αφορούσε μόνον τα κυρίως οφειλόμενα εκ μέρους κάθε εταιρίας ποσά, η εταιρία C. υποστηρίζει ότι από τις 7 Μαρτίου 2022 η εταιρία E., λόγω της κατά το άρθρο 499 του αστικού κώδικα αναδρομικής ισχύος της δήλωσης αυτής, απώλεσε το δικαίωμα να αξιώσει τους τόκους και την αποζημίωση που προβλέπονται, αντιστοίχως, στο άρθρο 7, παράγραφος 1, και στο άρθρο 10, παράγραφος 1, του νόμου περί αδικαιολόγητων καθυστερήσεων. Μόνο μία από τις δέκα απαιτήσεις της εταιρίας E. φέρεται να γεννήθηκε πριν από την ημερομηνία αυτή.

20 Αφετέρου, κατά το αιτούν δικαστήριο, η εταιρία E. δεν αρνείται ότι υπέχει ευθύνη για τη ζημία την οποία ισχυρίζεται ότι υπέστη η εταιρία C., πλην όμως αμφισβητεί το κατά πόσον αναπτύσσει οιοδήποτε αποτέλεσμα η δήλωση συμψηφισμού, όπως επίσης και το ύψος της ζημίας. Το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει ότι το μη καλυπτόμενο από τη δήλωση συμψηφισμού μέρος του ποσού στο οποίο αποτιμάται η ζημία αποτελεί αντικείμενο άλλης εκκρεμούς ενώπιόν του διαδικασίας.

21 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι, στην υπόθεση της κύριας δίκης, τίθεται το ζήτημα των συνεπειών της κατά το άρθρο 499 του αστικού κώδικα αναδρομικής ισχύος των δηλώσεων συμψηφισμού επί των δικαιωμάτων που απορρέουν από τον νόμο περί αδικαιολόγητων καθυστερήσεων.

22 Το αιτούν δικαστήριο εκθέτει ότι η διάταξη αυτή καθιερώνει πλάσμα δικαίου σύμφωνα με το οποίο η δήλωση συμψηφισμού έχει αναδρομική ισχύ από τον χρόνο κατά τον οποίο κατέστη δυνατός ο συμψηφισμός, ήτοι από το χρονικό σημείο κατά το οποίο η απαίτηση του δηλούντος κατέστη απαιτητή λόγω παρέλευσης της προθεσμίας πληρωμής. Πάντως, κατά το αιτούν

δικαστήριο, αυτή η αναδρομική ισχύς του συμψηφισμού ενδέχεται να συνιστά παράβαση του άρθρου 3, παράγραφος 1 και παράγραφος 3, στοιχείο α′, καθώς και του άρθρου 6, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2011/7.

23 Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο παρατηρεί, πρώτον, ότι η εν λόγω αναδρομική ισχύς επιφέρει την απώλεια του δικαιώματος αναζήτησης όχι μόνον των τόκων, αλλά και της αποζημίωσης για τα έξοδα είσπραξης. Μολονότι, όμως, είναι δυνατό τα έξοδα αυτά να αφορούν περισσότερες της μίας απαιτήσεις και, επομένως, να οφείλονται περισσότερες από μία φορές, οι απαιτήσεις αυτές μπορούν να αποσβεσθούν με μία και μόνη αμοιβαία απαίτηση, για την οποία τα εν λόγω έξοδα δεν μπορούν παρά να οφείλονται μία μόνον φορά. Κάτι τέτοιο θα μπορούσε να βλάψει έναν από τους δανειστές.

24 Δεύτερον, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, λόγω της συμβατικής τους φύσης, οι εμπίπτουσες στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2011/7 απαιτήσεις γεννούν τόκους υψηλότερους από τους ισχύοντες για άλλες απαιτήσεις, όπως η αξίωση της εταιρίας C. για αποζημίωση, οι οποίες μπορούν να προταθούν με δήλωση συμψηφισμού.

25 Τρίτον, το αιτούν δικαστήριο παρατηρεί ότι ο συμψηφισμός αποτελεί μηχανισμό γνωστό σε πολλές εθνικές έννομες τάξεις οι οποίες δύνανται να καθορίσουν τα χαρακτηριστικά του κατά διαφορετικό τρόπο, ιδίως όσον αφορά την ενδεχόμενη αναδρομική ισχύ και τις συνέπειες που έχει επί του δικαιώματος αναζήτησης των τόκων υπερημερίας και της ελάχιστης αποζημίωσης που προβλέπουν οι εθνικές ρυθμίσεις για τη μεταφορά της οδηγίας 2011/7 στην εσωτερική έννομη τάξη. Εκτιμά ότι η ύπαρξη τέτοιων αποκλίσεων είναι αντίθετη προς την «αρχή της εναρμόνισης».

26 Τέταρτον, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, όταν ο συμψηφισμός προτείνεται μετά την παρέλευση της προθεσμίας κατά τη λήξη της οποίας καθίστανται απαιτητές οι απαιτήσεις του προσώπου προς το οποίο προτείνεται ο συμψηφισμός, το πρόσωπο αυτό μπορεί να έχει ήδη προβεί σε ενέργειες για την είσπραξη των απαιτήσεών του χωρίς να γνωρίζει ότι θα υπάρξει στη συνέχεια συμψηφισμός και, κατά συνέπεια, εμποδίζεται να επιτύχει την επιστροφή των εξόδων που συνδέονται με την είσπραξη των απαιτήσεών του.

27 Υπό τις περιστάσεις αυτές, το Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie (πρωτοβάθμιο δικαστήριο Βαρσοβίας) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Έχουν το άρθρο 3, παράγραφος 1 και παράγραφος 3, στοιχείο α′, και το άρθρο 6, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας [2011/7] την έννοια ότι αντιτίθενται σε διατάξεις του εθνικού δικαίου οι οποίες ορίζουν ότι ο δανειστής δεν δικαιούται να λάβει νόμιμους τόκους υπερημερίας και αποζημίωση για τα έξοδα είσπραξης, αν ο οφειλέτης, μετά την παρέλευση της οριζόμενης στη σύμβαση προθεσμίας πληρωμής, εξόφλησε την απαίτηση του δανειστή με συμψηφισμό, ο οποίος έχει εκ του νόμου αναδρομική ενέργεια από το χρονικό σημείο κατά το οποίο κατέστη δυνατός;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

28 Με το μοναδικό προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ’ ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 3, παράγραφος 1 και παράγραφος 3, στοιχείο α′, καθώς και το άρθρο 6, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2011/7 έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση δυνάμει της οποίας ο δανειστής δεν δικαιούται νόμιμους τόκους υπερημερίας και αποζημίωση για τα έξοδα είσπραξης, εάν ο οφειλέτης προέβη στην εξόφληση της απαίτησης του δανειστή με

δήλωση συμψηφισμού, υποβληθείσα όμως μετά την παρέλευση της συμβατικής προθεσμίας πληρωμής, λόγω της αναδρομικής ισχύος της δήλωσης αυτής από το χρονικό σημείο κατά το οποίο κατέστη δυνατός ο συμψηφισμός.

29 Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, για την ερμηνεία μιας διάταξης του δικαίου της Ένωσης πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, εκτός από το γράμμα της, το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η διάταξη, καθώς και οι σκοποί που επιδιώκονται με τη ρύθμιση της οποίας αποτελεί μέρος [βλ. αποφάσεις της 17ης Νοεμβρίου 1983, Merck, 292/82, EU:C:1983:335, σκέψη 12, και της 30ής Απριλίου 2025, Generalstaatsanwaltschaft Frankfurt am Main (Εξαγωγή μετρητών στη Ρωσία), C-246/24, EU:C:2025:295, σκέψη 18 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

30 Εν προκειμένω, όσον αφορά το γράμμα των διατάξεων των οποίων ζητείται η ερμηνεία, υπενθυμίζεται ότι, δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2011/7, τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι, στις εμπορικές συναλλαγές μεταξύ επιχειρήσεων, ο πιστωτής δικαιούται τόκο υπερημερίας χωρίς να απαιτείται όχληση, υπό τη διττή προϋπόθεση ότι ο πιστωτής έχει εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του και δεν έχει λάβει το οφειλόμενο ποσό εγκαίρως, εκτός εάν ο οφειλέτης δεν ευθύνεται για την καθυστέρηση.

31 Κατά το άρθρο 3, παράγραφος 3, στοιχείο α′, της οδηγίας, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις αυτές, ο πιστωτής έχει δικαίωμα στον τόκο υπερημερίας από την ημέρα που ακολουθεί την ημερομηνία πληρωμής ή το τέλος της προθεσμίας πληρωμής που ορίζει η σύμβαση.

32 Το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας προβλέπει ότι τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι, εφόσον καθίσταται απαιτητός τόκος υπερημερίας σε εμπορικές συναλλαγές μεταξύ επιχειρήσεων σύμφωνα με το άρθρο 3 της ίδιας οδηγίας, ο πιστωτής δικαιούται να λάβει από τον οφειλέτη τουλάχιστον το σταθερό ποσό των 40 ευρώ. Επιπροσθέτως, η παράγραφος 2 του εν λόγω άρθρου 6 επιβάλλει στα κράτη μέλη να διασφαλίζουν ότι οφείλεται αυτό το κατ’ αποκοπήν ποσό, ακόμη και χωρίς όχληση του οφειλέτη, και ότι το ποσό αυτό αποτελεί αποζημίωση του πιστωτή για τα έξοδα είσπραξης στα οποία υποβλήθηκε.

33 Στο πλαίσιο αυτό, οι τόκοι υπερημερίας, όπως και το κατ’ αποκοπήν ελάχιστο ποσό, που προβλέπονται με την οδηγία 2011/7, καθίστανται αυτοδικαίως απαιτητοί κατά τη λήξη της προθεσμίας πληρωμής που προβλέπεται στις παραγράφους 3 έως 5 του άρθρου 3 της ίδιας οδηγίας, υπό την προϋπόθεση ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις της παραγράφου 1 του άρθρου αυτού (απόφαση της 4ης Μαΐου 2023, ALD Automotive, C-78/22, EU:C:2023:379, σκέψη 25 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

34 Εντούτοις, διαπιστώνεται ότι από το γράμμα των διατάξεων που μνημονεύονται στις σκέψεις 30 έως 32 της παρούσας απόφασης δεν προκύπτει ότι οι διατάξεις αυτές ρυθμίζουν τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες οι απαιτήσεις που αντιστοιχούν στους εν λόγω τόκους και στο κατ’ αποκοπήν ποσό μπορούν, ενδεχομένως, να αποσβεσθούν, ιδίως λόγω, όπως στην υπόθεση της κύριας δίκης, της εξαφάνισης της κύριας απαίτησης από την οποία απορρέουν.

35 Η γραμματική αυτή ερμηνεία επιρρωννύεται από το πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται οι ως άνω διατάξεις. Πράγματι, είναι αληθές ότι η οδηγία 2011/7 προβλέπει ότι το δικαίωμα του πιστωτή να λάβει τους εν λόγω τόκους και το εν λόγω κατ’ αποκοπήν ποσό γεννάται λόγω της «καθυστέρησης της πληρωμής». Όπως προκύπτει από τον ορισμό του άρθρου 2, σημείο 4, της οδηγίας 2011/7, σε συνδυασμό με το άρθρο 3, παράγραφος 1, της ίδιας οδηγίας, ως καθυστέρηση πληρωμής ορίζεται η μη πραγματοποίηση πληρωμής εντός της συμβατικής ή της νόμιμης

προθεσμίας, όταν ο δανειστής έχει εκπληρώσει τις υποχρεώσεις που υπέχει από τη σύμβαση και τον νόμο και δεν έχει λάβει το οφειλόμενο ποσό εμπροθέσμως, εκτός εάν ο οφειλέτης δεν ευθύνεται για την καθυστέρηση.

36 Επιπλέον, η έννοια του «οφειλόμενου ποσού», κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας, ορίζεται στο άρθρο 2, σημείο 8, της ίδιας οδηγίας, υπό την έννοια ότι προσδιορίζει το κυρίως ποσό που θα έπρεπε να έχει καταβληθεί μέσα στη συμβατική ή τη νόμιμη προθεσμία πληρωμής, συμπεριλαμβανομένων των εφαρμοζόμενων φόρων, δασμών, τελών ή επιβαρύνσεων.

37 Εντούτοις, ούτε οι ανωτέρω ορισμοί ούτε ο ορισμός της έννοιας του «τόκου υπερημερίας», στο σημείο 5 του εν λόγω άρθρου 2 ούτε, κατά τα λοιπά, άλλη διάταξη της οδηγίας προβλέπουν τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες μπορούν, ενδεχομένως, να αποσβεσθούν οι απαιτήσεις που αντιστοιχούν στον τόκο αυτό και στο κατ' αποκοπήν ποσό.

38 Η εκτιθέμενη στη σκέψη 34 της παρούσας απόφασης ερμηνεία επιρρωννύεται και από τον σκοπό της οδηγίας 2011/7. Πράγματι, σύμφωνα με το άρθρο της 1, παράγραφος 1, σκοπός της οδηγίας 2011/7 είναι η καταπολέμηση των καθυστερήσεων πληρωμών στις εμπορικές συναλλαγές, προκειμένου να διασφαλιστεί η απρόσκοπτη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και να ενισχυθεί με τον τρόπο αυτόν η ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων, ιδιαίτερα των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων.

39 Συναφώς, από την αιτιολογική σκέψη 3 της οδηγίας 2011/7 προκύπτει ότι οι καθυστερήσεις πληρωμών επηρεάζουν αρνητικά τη ρευστότητα των επιχειρήσεων, περιπλέκουν τη χρηματοοικονομική διαχείρισή τους και βλάπτουν την ανταγωνιστικότητα και την αποδοτικότητά τους. Ομοίως, κατά την αιτιολογική σκέψη 12 της οδηγίας, οι καθυστερήσεις αυτές μπορεί να είναι οικονομικά ελκυστικές για τους οφειλέτες όταν δεν συνεπάγονται την καταβολή αρκούντως υψηλών τόκων.

40 Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η οδηγία έχει κυρίως ως σκοπό να αποθαρρύνει τις καθυστερήσεις πληρωμών και να προστατεύσει τους δανειστές από τις καθυστερήσεις αυτές [πρβλ. απόφαση της 1ης Δεκεμβρίου 2022, X (Προμήθειες ιατρικού εξοπλισμού), C-419/21, EU:C:2022:948, σκέψη 26].

41 Ωστόσο, από τη νομολογία προκύπτει επίσης ότι, για την επίτευξη του σκοπού του άρθρου 1, παράγραφος 1, η οδηγία 2011/7 δεν προβαίνει σε πλήρη εναρμόνιση του συνόλου των κανόνων που διέπουν τις καθυστερήσεις πληρωμών στις εμπορικές συναλλαγές [απόφαση της 20ής Οκτωβρίου 2022, A (Μη είσπραξη τόκων υπερημερίας), C-406/21, EU:C:2022:816, σκέψεις 51 και 52 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

42 Πράγματι, η οδηγία αυτή θεσπίζει ορισμένους μόνο κανόνες στον τομέα αυτόν, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται οι σχετικοί με τους τόκους υπερημερίας και την αποζημίωση για τα έξοδα είσπραξης [απόφαση της 20ής Οκτωβρίου 2022, A (Μη είσπραξη τόκων υπερημερίας), C-406/21, EU:C:2022:816, σκέψη 53 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

43 Από τα ανωτέρω στοιχεία προκύπτει ότι, όπως επισήμανε και ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 39 και 40 των προτάσεών του, η οδηγία 2011/7 δεν αποσκοπεί στη θέσπιση γενικού νομικού πλαισίου στον τομέα των συμβατικών ενοχών, αλλά περιορίζεται στην πρόβλεψη συγκεκριμένων ειδικών κανόνων που πρέπει να ενσωματωθούν στα εθνικά αστικά και εμπορικά δίκαια.

44 Κατά συνέπεια, όπως επισήμανε, κατ' ουσίαν, ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 45 των προτάσεών του, τα κράτη μέλη παραμένουν ελεύθερα να ρυθμίζουν τους μηχανισμούς απόσβεσης των απαιτήσεων που αντιστοιχούν στους τόκους υπερημερίας και στο κατ' αποκοπήν ποσό που προβλέπει η οδηγία 2011/7, όπως ο μηχανισμός συμψηφισμού, υπό την επιφύλαξη, ωστόσο, ότι δεν θίγονται οι σκοποί τους οποίους επιδιώκει η οδηγία και ότι η οδηγία δεν στερείται της πρακτικής αποτελεσματικότητάς της (βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 15ης Δεκεμβρίου 2016, Nemec, C-256/15, EU:C:2016:954, σκέψη 49 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

45 Εν προκειμένω, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά, κατ' ουσίαν, ότι η αναδρομική ισχύς, την οποία προσδίδει αυτοδικαίως το εθνικό δίκαιο σε δήλωση συμψηφισμού, θα μπορούσε να είναι ασύμβατη με την οδηγία, η οποία επιβάλλει να αναγνωρίζεται στον δανειστή δικαίωμα αναζήτησης τόκων υπερημερίας και αποζημίωσης για τα έξοδα είσπραξης όταν η εξόφληση της απαίτησής του γίνεται μετά την παρέλευση της συμβατικής προθεσμίας.

46 Συναφώς, δεδομένου ότι η απόσβεση των αμοιβαίων απαιτήσεων δεν επέρχεται κατά την ημερομηνία της δήλωσης συμψηφισμού, αλλά σε προγενέστερη ημερομηνία κατά την οποία κατέστη δυνατός ο συμψηφισμός, σύμφωνα με το άρθρο 499 του αστικού κώδικα, οι απαιτήσεις αυτές δεν μπορούν να θεμελιώσουν δικαίωμα σε τόκους υπερημερίας από την ημερομηνία της απόσβεσης των απαιτήσεων.

47 Εξάλλου, καθόσον η δήλωση συμψηφισμού αναδρομικής ισχύος δεν επιφέρει την απώλεια του δικαιώματος στους τόκους αυτούς, αλλά έχει ως συνέπεια να θεωρείται ότι το δικαίωμα αυτό ουδέποτε υπήρξε, είναι άνευ σημασίας το αν οι συμψηφιζόμενες απαιτήσεις θα μπορούσαν να θεμελιώσουν, σε περίπτωση καθυστέρησης πληρωμής, υποχρέωση καταβολής τόκων υπολογιζόμενων βάσει διαφορετικών επιτοκίων αναλόγως της νομικής, συμβατικής ή αποζημιωτικής, φύσης των οικείων απαιτήσεων.

48 Όσον αφορά το ότι, κατόπιν δήλωσης συμψηφισμού αναδρομικής ισχύος, ο δανειστής ο οποίος είναι αποδέκτης της δήλωσης δεν δικαιούται αποζημίωση για τα έξοδα είσπραξης, υπενθυμίζεται ότι, βεβαίως, η οδηγία 2011/7, και δη με τις διατάξεις του άρθρου 6, παράγραφοι 1 και 2, αυτής, έχει ως σκοπό όχι μόνο να αποθαρρύνει τις καθυστερήσεις πληρωμών, αποτρέποντας το ενδεχόμενο να είναι οικονομικώς ελκυστικές για τον οφειλέτη, λόγω των χαμηλών ή ανύπαρκτων τόκων που οφείλονται σε μια τέτοια περίπτωση, αλλά και να προστατεύσει αποτελεσματικά τον δανειστή έναντι των εν λόγω καθυστερήσεων, διασφαλίζοντάς του την κατά το δυνατόν πληρέστερη αποζημίωση για τα έξοδα είσπραξης στα οποία υποβλήθηκε (πρβλ. απόφαση της 20ής Οκτωβρίου 2022, BFF Finance Iberia, C-585/20, EU:C:2022:806, σκέψη 36 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

49 Ωστόσο, από το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας προκύπτει ότι το δικαίωμα στο ελάχιστο κατ' αποκοπήν ποσό που προβλέπει η διάταξη αυτή γεννάται υπό τις ίδιες προϋποθέσεις με εκείνες που προβλέπονται στο άρθρο 3 της οδηγίας προκειμένου να αρχίσουν να τρέχουν οι τόκοι υπερημερίας. Επομένως, δεν γεννάται δικαίωμα σε ένα τέτοιο κατ' αποκοπήν ποσό όταν δεν υφίσταται δικαίωμα σε τόκους υπερημερίας.

50 Είναι αληθές ότι ο δανειστής, όταν δεν έχει λάβει εμπροθέσμως το οφειλόμενο ποσό, θα μπορούσε να λάβει μέτρα για να εισπράξει την απαίτησή του και να υποβληθεί, με τον τρόπο αυτόν, σε ορισμένα έξοδα τα οποία δεν θα μπορέσει να ανακτήσει λόγω της αναδρομικής ισχύος της

δήλωσης συμψηφισμού. Ωστόσο, κάθε πιστώτρια επιχείρηση που επιδεικνύει τη συνήθη επιμέλεια πρέπει να αναμένει το ενδεχόμενο ενός τέτοιου συμψηφισμού αφ' ης στιγμής αποκτά, συγχρόνως, την ιδιότητα του οφειλέτη και του δανειστή άλλης επιχείρησης.

51 Εν προκειμένω, όπως προκύπτει από τις σκέψεις 14 και 18 της παρούσας απόφασης, η προθεσμία για την εξόφληση της απαίτησης αποζημίωσης, όπως είχε ταχθεί από την εταιρία C. με το από 15 Φεβρουαρίου 2022 έγγραφο όχλησης, είχε λήξει στις 7 Μαρτίου 2022, ενώ οι δέκα απαιτήσεις της εταιρίας E. έναντι της εταιρίας C. απέρρεαν από τιμολόγια τα οποία προέβλεπαν προθεσμίες πληρωμής οι οποίες έληγαν στο διάστημα μεταξύ των μηνών Φεβρουαρίου και Σεπτεμβρίου 2022. Υπό τις περιστάσεις αυτές και υπό την επιφύλαξη εξακρίβωσης από το αιτούν δικαστήριο, το ενδεχόμενο να προτείνει συμψηφισμό η εταιρία C. ήταν απολύτως προβλέψιμο όσον αφορά τις απαιτήσεις της εταιρίας E. με προθεσμίες πληρωμής μεταγενέστερες της 7ης Μαρτίου 2022.

52 Αντιθέτως, όπως εξέθεσε, κατ' ουσίαν, η Ολλανδική Κυβέρνηση, οι σκοποί της οδηγίας 2011/7 δεν θα επιτυγχάνονταν αν τυχόν τόκοι και έξοδα είσπραξης που προέκυψαν πριν καταστεί δυνατός ο συμψηφισμός, δεν οφείλονταν πλέον στον ενδιαφερόμενο σύμφωνα με τις σχετικές εθνικές διατάξεις, για τον λόγο ότι έλαβε χώρα συμψηφισμός.

53 Σε μια τέτοια περίπτωση, ο δανειστής πρέπει να απολαύει των δικαιωμάτων που προβλέπει η οδηγία και, ως εκ τούτου, να εισπράττει τους τόκους υπερημερίας επί του κυρίως οφειλόμενου ποσού, μέχρι την ημερομηνία κατά την οποία κατέστη δυνατός ο συμψηφισμός, καθώς και αποζημίωση για τα έξοδα είσπραξης στα οποία υποβλήθηκε μέχρι την ημερομηνία αυτή.

54 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω σκέψεων, στο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 3, παράγραφος 1, και παράγραφος 3, στοιχείο α′, καθώς και το άρθρο 6, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2011/7 έχουν την έννοια ότι δεν αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση δυνάμει της οποίας ο δανειστής δεν δικαιούται νόμιμους τόκους υπερημερίας και αποζημίωση για τα έξοδα είσπραξης, εάν ο οφειλέτης προέβη στην εξόφληση της απαίτησης του δανειστή με δήλωση συμψηφισμού, υποβληθείσα όμως μετά την παρέλευση της συμβατικής προθεσμίας πληρωμής, λόγω της αναδρομικής ισχύος της δήλωσης αυτής από το χρονικό σημείο κατά το οποίο κατέστη δυνατός ο συμψηφισμός.

Επί των δικαστικών εξόδων

55 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφαίνεται:

Το άρθρο 3, παράγραφος 1, και παράγραφος 3, στοιχείο α′, καθώς και το άρθρο 6, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 2011/7/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Φεβρουαρίου 2011, για την καταπολέμηση των καθυστερήσεων πληρωμών στις εμπορικές συναλλαγές,

έχουν την έννοια ότι:

δεν αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση δυνάμει της οποίας ο δανειστής δεν δικαιούται νόμιμους τόκους υπερημερίας και αποζημίωση για τα έξοδα είσπραξης, εάν ο οφειλέτης προέβη στην εξόφληση της απαίτησης του δανειστή με δήλωση συμψηφισμού, υποβληθείσα όμως μετά την παρέλευση της συμβατικής προθεσμίας πληρωμής, λόγω της αναδρομικής ισχύος της δήλωσης αυτής από το χρονικό σημείο κατά το οποίο κατέστη δυνατός ο συμψηφισμός.

(υπογραφές)